

ISSN (Print)2616-6887
ISSN (Online) 2617-605X

ВЕСТНИК
ЕВРАЗИЙСКОГО
НАЦИОНАЛЬНОГО
УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА

BULLETIN
of L.N. GUMILYOV
EURASIAN NATIONAL
UNIVERSITY

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР. АЙМАҚТАНУ. ШЫҒЫСТАНУ. ТҮРКІТАНУ сериясы

POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES.
TURKOLOGY Series

Серия **ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ.**
ТЮРКОЛОГИЯ

№ 2 (131)/2020

1995 жылдан бастап шығады
Founded in 1995
Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза в год

Нұр-Сұлтан, 2020
Nur-Sultan, 2020
Нур-Султан, 2020

Бас редакторы: **Нургазина Р.А.**

с.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)

Бас редактордың орынбасары **Нечаева Е.Л.**, с.ғ.к., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Қазақстан (саяси ғылымдар)

Бас редактордың орынбасары **Ахметжанова Л.К.**, т.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Қазақстан (халықаралық қатынастар)

Редакция алқасы

- Абжаппарова Б.Ж.** т.ғ.д., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (шығыстану)
Авдеева О.А. с.ғ.д., доцент, Лойола университеті, Чикаго, АҚШ (саяси ғылымдар)
Азмұханова А.М. т.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (халықаралық қатынастар)
Әбдуалиұлы Б. ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (түркітану)
Әлібекұлы А. ф.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (шығыстану)
Әлиева С.К. т.ғ.к., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (халықаралық қатынастар)
Барсуков А.М. с.ғ.к., доцент, Сібір басқару институты, ХШЖМҚРА филиалы (саяси ғылымдар)
Бирюков С.В. с.ғ.д., проф., Кемерово мемлекеттік университеті, Кемерово, Ресей (саяси ғылымдар)
Габдулина Б.А. т.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Дәркенов К.Г. т.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (аймақтану)
Дүйсембекова М.К. с.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Жолдыбалина А.С. PhD, доцент, Қазақстан стратегиялық зерттеулер институты, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Жолдасбекова А.Н. с.ғ.к., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (халықаралық қатынастар)
Зимони Иштван проф., Сегед университеті, Сегед, Венгрия (түркітану)
Ибраев Ш. ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (түркітану)
Ирфан Шахзад PhD, Саяси зерттеулер институты, Исламабад, Пәкістан (халықаралық қатынастар)
Каиржанов А.К. ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (түркітану)
Кайыркен Т.З. т.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (шығыстану)
Кожирова С.Б. с.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Конқобаев К. ф.ғ.к., проф., Түркі академиясы халықаралық ұйымы, Нұр-Сұлтан (түркітану)
Копежанова Д.Е. PhD, доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Ланко Д. А. с.ғ.к., доцент, Санкт-Петербург мемлекеттік университеті, Санкт-Петербург, Ресей (саяси ғылымдар)
Ласлу Марац PhD, проф., Амстердам университеті, Амстердам, Нидерланды (халықаралық қатынастар)
Мандана Тишеяр PhD, Алламе Табатабаи университеті, Тегеран, Иран (халықаралық қатынастар)
Невская И.А. ф.ғ.к., проф., Гете атындағы университет, Франкфурт-на-Майне, Германия (түркітану)
Нұрбаев Ж.Е. т.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (аймақтану)
Оспанова А.Н. PhD, доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (аймақтану)
Пунит Гаур PhD, проф., Нью-Дели университеті, Нью-Дели, Индия (аймақтану)
Пауло Ботта PhD, проф., Ла-Плата ұлттық университеті, Ла-Плата, Аргентина (саяси ғылымдар)
Рыстина И.С. PhD, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Сейит Али Авджу PhD, Ыбылдырыма Бөзигит университеті, Анкара, Түркия (аймақтану)
Сомжүрек Б.Ж. т.ғ.к., доцент, Astana International University, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (халықаралық қатынастар)
Тәштемханова Р.М. т.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (аймақтану)
Шаймердинова Н.Г. ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (түркітану)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Сәтпаев к-сі, 2, 402 б.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-432)

E-mail: vest_polit@enu.kz, web-site: <http://bulpolit.enu.kz/>

Жауапты хатшы, компьютерде беттеген: А.М.Сәрсенбекова

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы.

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР. АЙМАҚТАНУ. ШЫҒЫСТАНУ. ТҮРКІТАНУ сериясы

Меншіктенуші: ҚР БҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде тіркелген. 25.05.18 ж. № 17125-Ж -тіркеу куәлігі

Баспаға 11.06.2020 ж. қол қойылды

Ашық қолданудағы электрондық нұсқа: <http://bulpolit.enu.kz>

Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 20 дана

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1, тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31-432)

Editor-in-Chief: **Roza Nurtazina**
Doctor of Political Sciences, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)

Deputy Editor-in-Chief: **Yelena Nechayeva**, Can. of Political Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Deputy Editor-in-Chief: **Leila Akhmetzhanova**, Can. of Historical Sci., Assoc.Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (international relations)

Editorial board

- Bekzhan Abdualiuly** Doctor of Philology, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (turkology)
Bibikhadisha Abzhapparova Doctor of Historical Sci., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (oriental studies)
Aiman Azmukhanova Can. of Historical Sci., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (international relations)
Akzhigit Alibekuly Can. of Philology, Assoc.Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (oriental studies)
Saule Aliyeva Can. of Historical Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (international relations)
Ol'ga Avdeeva Doctor of Political Sci., Assoc.Prof., Loyola University, Chicago, USA (political science)
Aleksandr Barsukov Can. of Political Sci., Assoc.Prof., Siberian Institute of Management, Branch of RANEP, Russia (political science)
Sergey Biryukov Doctor of Political Sci., Prof., Kemerovo State University, Kemerovo, Russia (political science)
Bagysh Gabdulina Can. of Historical Sci., Assoc.Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Kurmangali Darkenov Can. of Historical Sci., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (regional studies)
Maira Dyussebekova Can. of Political Sci., Assoc.Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Shakir Ibrayev Doctor of Philology, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (turkology)
Irfan Shahzad PhD, Institute for Political Studies, Islamabad, Pakistan (international relations)
Abai Kairzhanov Doctor of Philology, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (turkology)
Tursynkhan Kaiyrken Doctor of Historical Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (oriental studies)
Kadyraly Konkobayev Can. of Philology, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (turkology)
Svetlana Kozhirova Doctor of Political Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Danagul Kopezhanova PhD, Assoc. Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Dmitrij Lanko Can. of Political Sci., Assoc.Prof., St Peterburg Universiy, Saint Petersburg, Russia (political science)
Laszlo Maracz PhD, Prof. Amsterdam University, Amsterdam, Netherlands (international relations)
Mandana Tisheyar PhD, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran (international relations)
Irina Nevskaya PhD, Goethe University, Germany, Frankfurt am Main (turkology)
Zhaslan Nurbayev Can. of Historical Sci., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (regional studies)
Aigerim Ospanova PhD, Assoc.Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (regional studies)
Punit Gaur PhD, Prof. University of New Delhi, New Delhi, India (regional studies)
Paulo Botta PhD, Prof., National University of La Plata, La Plata, Argentina (political science)
Indira Rystina PhD, L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Seyit Ali Avcu PhD, Yildirim Beyazit University, Ankara Turkey (regional studies)
Baubek Somzhurek Can. of Historical Sci., Assoc.Prof., Astana International University, Nur-Sultan, Kazakhstan (international relations)
Raihan Tashtemkhanova Doctor of Historical Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (regional studies)
Nurila Shaymerdinova Doctor of Philology, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (turkology)
Akbota Zholdasbekova Can. of Political Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (international relations)
Alua Zholdybalina PhD, Assoc.Prof., Kazakhstan Institute for Strategic Studies, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Zimonyi Istvan Prof., University of Szeged, Szeged, Hungary (turkology)

Editorial address: 2, Satpayev str., of. 402, Nur-Sultan city, Kazakhstan, 010008.

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-432). E-mail: vest_polit@enu.kz, web-site: <http://bulpolit.enu.kz>

Responsible secretary, computer layout: Akmaral Sarsenbekova

Bulletin of the L.N.Gumilyov Eurasian National University POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES. TURKOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of information and communication of Republic of Kazakhstan. Registration certificate No. 17125-Ж from 25.05.2018

Signed in print 11.06.2020. Available at: <http://bulpolit.enu.kz>

Periodicity: 4 times a year. Circulation: 20 copies

Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext.31-432)

Главный редактор: **Нуртазина Р.А.**
д.полит.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит. науки)
Зам. главного редактора: **Нечаева Е.Л.**, к.полит.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
(полит. науки)
Зам. главного редактора: **Ахметжанова Л.К.**, к.ист.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан,
Казахстан (международные отношения)

Редакционная коллегия

Абдуалиулы Б. д.ф.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (тюркология)
Абжаппарова Б.Ж. д.ист.н., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (востоковедение)
Авдеева О. А. д.полит.н., доцент, университет Лойола, Чикаго, США (полит.науки)
Азмуханова А.М. к.ист.н., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (международные отношения)
Алибекулы А. к.ф.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (востоковедение)
Алиева С.К. к.ист.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (международ.отношения)
Барсуков А. М. к.полит.н., доцент, Сибирский институт управления – филиал РАНХиГС, Новосибирск, Россия (политические науки)
Бирюков С.В. д.полит.н., проф., Кемеровский государственный университет, Кемерово, Россия (полит. науки)
Габдулина Б.А. к.ист.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Даркенов К.Г. к.и.н., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (регионоведение)
Дюсембекова М.К. к.полит.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Жолдыбалина А.С. PhD, доцент, Казахстанский институт стратегических исследований, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Жолдасбекова А.Н. к.полит.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (международ. отношения)
Зимони Иштван проф., Сегедский университет, Сегед, Венгрия (тюркология)
Ибраев Ш. д.ф.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (тюркология)
Ирфан Шахзад PhD, Институт политических исследований, Исламабад, Пакистан (международ. отношения)
Каиржанов А.К. д.ф.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (тюркология)
Кайыркен Т.З. д.ист.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (востоковедение)
Кожирова С.Б. д.полит.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Конкобаев К. к.ф.н., проф., Международная Тюркская академия, Нур-Султан, Казахстан (тюркология)
Копежанова Д.Е. PhD, доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Ланко Д. А. к.полит.н., доцент, Санкт-Петербургский гос.университет, Санкт-Петербург, Россия (полит.науки)
Ласлу Марац PhD, проф., Амстердамский университет, Амстердам, Нидерланды (международ. отношения)
Мандана Тишеяр PhD, Университет Алламе Табатабаи, Тегеран, Иран (международ. отношения)
Невская И.А. PhD, Гете Университет, Франкфурт-на-Майне, Германия (тюркология)
Нурбаев Ж.Е. к.и.н., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (регионоведение)
Оспанова А.Н. PhD, доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (регионоведение)
Пунит Гаур PhD, проф., университет Нью-Дели, Нью-Дели, Индия (регионоведение)
Пауло Ботта PhD, проф., национальный университет Ла-Платы, Ла-Плата, Аргентина (полит.науки)
Рыстина И.С. PhD, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Сейит Али Авджу PhD, университет Йылдырыма Беязита, Турция (регионоведение)
Сомжурек Б.Ж. к.ист.н., доцент, Astana International University, Нур-Султан, Казахстан (международ. отношения)
Таштемханова Р.М. д.ист.н., проф. (Казахстан), ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (регионоведение)
Шаймердинова Н.Г. д.ф.н., проф. (Казахстан), ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (тюркология)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, каб. 402

Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-432)

E-mail: vest_polit@enu.kz, web-site: <http://bulpolit.enu.kz/>

Ответственный секретарь, компьютерная верстка: А.М.Сарсенбекова

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева.

Серия:ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ. ТЮРКОЛОГИЯ

Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций Республики Казахстан

Регистрационное свидетельство № 17125-Ж от 25.05.18 г.

Подписано в печать: 11.06.2020 г.

Электронная версия в открытом доступе: <http://bulpolit.enu.kz>

Периодичность: 4 раза в год. Тираж: 20 экземпляров

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: +7(7172)709-500 (вн.31-432)

МАЗМҰНЫ

<i>Абильдин С.М., Дюсембекова М.К.</i> Еуразиялық кеңістіктегі интеграция факторлары	12
<i>Алькеев А.К., Жолдасбекова А.Н.</i> Орталық Азиядағы ядролық қауіпсіздік және Корей түбегінің «ядролық қарусыздануы» жөніндегі Қазақстан Республикасының саясаты.....	21
<i>Арын Е.М., Арин Р.С.</i> Қазақстан жастары әлеуметтенуінің қоғамдық-саяси факторлары.....	38
<i>Айтжанова Д.А.</i> Ұлыбританияның діни экстремизмге қарсы іс-қимылы	45
<i>Әбдіразақ А. Ә., Қайыркен Т.З.</i> ХІХ ғасырдың екінші жартысындағы Ресей империясы мен Қытайдың мемлекетаралық қарым-қатынастары.....	56
<i>Байсултанова К.Ч., Бақтыбекова Б.Б.</i> Қазіргі халықаралық қатынастардағы қоғамдық дипломатия аясындағы цифрлық дипломатия мәселері бойынша.....	63
<i>Ганиев Б.С.</i> Өзбекстандағы қоғам дамуының жаңа кезеңі жағдайында кәсіпкерлік мәдениетті қалыптастыру.....	73
<i>Габдулина Б.А., Уали Б.</i> Заманауи ақпараттық кеңістікте саяси лидер имиджін нығайту технологиялары: саяси психология	81
<i>Касенова Б.Б.</i> Немісдиаспорасының Қазақстан-Германия қатынастарын нығайтудағы рөлі	89
<i>Өнжұл В.</i> 6-36 айлық балаларда семантикалық ойлаудың дамуы	101

CONTENTS

<i>Abildin S.M., Dyussebekova M.K.</i> Factors of integration in the Eurasian space.....	12
<i>Alkeev A.K., Zholdasbekova A.N.</i> Nuclear Security in Central Asia and the Policy of the Republic of Kazakhstan on “the Denuclearization” of the Korean Peninsula.....	21
<i>Aryn Ye. M., Aryn R. S.</i> Socio-political factors of socialization of youth of Kazakhstan.....	38
<i>Aitzhanova D.A.</i> Countering religious extremism in UK.....	45
<i>Abdirazak A., Kayirken T.Z.</i> Interstate relations between the Russian Empire and China in the second half of the 19th century.....	56
<i>Baissantanova K.Ch., Baktybekova B. B.</i> On the issue of digital diplomacy in the context of public diplomacy in modern international relations.....	63
<i>Ganiev B.S.</i> Formation of entrepreneurial culture in the conditions of a new stage in the development of society in Uzbekistan.....	73
<i>Gabdulina B.A., Uali B.</i> Technologies for strengthening the image of a political leader in the modern information space: political psychology.....	81
<i>Kassenova B.B.</i> The role of the German diaspora in strengthening Kazakh-German relations.....	89
<i>Oncul V.</i> Development Of Semantics in 6-36 Month Children.....	101

СОДЕРЖАНИЕ

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

<i>Абильдин С.М., Дюсембекова М.К.</i> Факторы интеграции на евразийском пространстве.....	12
<i>Алькеев А.К., Жолдасбекова А.Н.</i> Ядерная безопасность в Центральной Азии и политика Республики Казахстан по вопросу денуклеаризации Корейского полуострова.....	21
<i>Арын Е.М., Арин Р.С.</i> Общественно-политические факторы социализации молодежи Казахстана.....	38
<i>Айтжанова Д.А.</i> Противодействие религиозному экстремизму в Великобритании.....	45
<i>Абдразак А.А., Кайыркен Т.З.</i> Межгосударственные отношения Российской империи и Китая во второй половине XIX века.....	56
<i>Байсултанова К.Ч., Бактыбекова Б.Б.</i> К вопросу цифровой дипломатии в контексте публичной дипломатии в современных международных отношениях.....	63
<i>Ганиев Б.С.</i> Формирование культуры предпринимательства в условиях нового этапа развития общества в Узбекистане.....	73
<i>Габдулина Б.А., Уали Б.</i> Технологии укрепления имиджа политического лидера в современном информационном пространстве: политическая психология.....	81
<i>Касенова Б.Б.</i> Роль немецкой диаспоры в укреплении казахстано-германских отношений	89
<i>Онджул В.</i> Развитие семантического мышления у детей 6-36 месяцев.....	101

КОЛОНКА РЕДАКТОРА
Актуальная тема

ПОЛИТИКО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПЕРЕЗАГРУЗКА ГОСУДАРСТВ В ПЕРИОД COVID-19

В этом номере журнала, работая в дистанционном режиме, мы постарались провести дискурс небольшого анализа уроков пандемии с точки зрения политической науки. Конечно, о проведении полного политологического анализа с инструментариями научного исследования говорить рано. В данной ситуации ни один профессиональный политолог, международник, антрополог, экономист и социолог не будет делать конкретные прогнозы о процессе COVID-19.

Немного из истории эпидемии. 2020 год принес человечеству серьезные испытания, обусловленные распространением инфекции COVID-19, влияющей на дыхательную систему и поражающей общее физическое состояние человека вплоть до летального исхода. Передача нового вируса от человека к человеку осуществляется воздушно-капельным путем в результате кашля или чихания, а также контактным путем через прикосновения.

В январе 2020 года случаи заболевания коронавирусной инфекцией были отмечены в Австралии, Германии, Индии, Италии, США, России, Японии. Первоначально источниками заражения стали граждане КНР, прибывшие по разным причинам в другие государства, а также граждане разных стран, вернувшиеся на родину из Китая, либо следующие транзитом через него. Процесс распространения инфекции приобрел планетарный характер. В связи с этим 30 января 2020 года Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) объявила международную чрезвычайную ситуацию (пандемию) в области общественного здравоохранения из-за глобальной вспышки COVID-19 и призвала страны мира принять меры по раннему распознаванию вируса, включая изоляцию больных и отслеживание их контактов.

В Казахстане в целях недопущения распространения инфекции COVID-19 Президентом РК Касым-Жомартом Токаевым 15 марта 2020 г. был издан Указ «О введении чрезвычайного положения в Республике Казахстан».

Условия пандемии внесли свои коррективы в политико-экономический ландшафт государств. Эпидемия усугубила существующие угрозы национальной безопасности государств: ухудшение здоровья населения, рост национализма, отклонение от демократии, кризис мировой экономики, обострение комплексной конкуренции крупных держав, безработицы и бедности, проблемы продовольственной безопасности.

В мировом информационном поле картина о ситуации пандемии стала своеобразным катализатором для изменения экономической составляющей государств. Мировые политико-экономические тенденции получают импульс перезагрузки к новой модернизации, изменились отношения между обществом и государством. Однако характер и содержание международной политики остаются на повестке дня. Например, обострение конкуренции США и Китая, по-прежнему ряд стран находится под санкциями со стороны США, Великобритании, Евросоюза.

Последствия карантинного периода поставили вопрос: в форс-мажорных условиях эпидемии больше проявляется демократия или авторитаризм? Отметим, что массовая готовность общества принять «чрезвычайное положение» как норму вызывает дискуссию среди политологов, международников, регионоведов об эффективности моделей демократии и авторитаризма. Совершенствование инновационных технологий постепенно делает данные модели не отличимыми. В данной ситуации плюралистическая модель власти, с точки зрения прав личности в сфере национальной безопасности, показывает

свои слабые стороны, по сравнению с централизованно-авторитарной, ведь персональными данными граждан в ней могут распоряжаться не только государство, но и корпорации частного сектора.

Мы наблюдаем, что самые либеральные по духу развитые страны принимают жесткие меры авторитаризма, а некоторые государства передают ответственность более низким уровням власти. Конечно, здесь главным элементом является не общественно-политическое устройство, а гибкое и эффективное принятие решений властными структурами.

В процессе противодействия пандемии государствами были приняты следующие меры: введение комендантского часа с целью усиления карантина среди населения, отмена всех праздников, дистанционная коммуникация во всех сферах, введение временного запрета на экспорт медицинских средств и определенных продуктов питания, закрытие границ и самоизоляция граждан, а также другие мероприятия для поддержания социальной сферы общества.

Человечество столкнулось с большой глобальной угрозой, последствия которой непредсказуемы ни по одному аспекту: от политико-экономического до биологического. Демократические формы общественно-политического устройства в мировой практике еще не приспособлены к подобным ситуациям пандемии. Результаты демонстрируют только авторитарные модели государств, способные на надзорное управление обществом, решительные действия и быструю мобилизацию. Сравним, к примеру, Китай и Италию, где картина проявилась не в форме правления, а в эффективности государственных институтов, способных оперативно принимать решения. Идеально демократическая Норвегия быстро ввела в действие жёсткий пакет мер.

В аналитическом докладе «Казахстанская стратегия борьбы с COVID-19: хронология, меры, результаты» отмечено, что, по данным Worldometer, на 11 мая 2020 года в 212 странах и 2 международных транспортных объектах подтверждено 4181218 случаев заражения, 283 876 летальных исходов и выздоровление 1 493 490 человек.

Уровень распространения COVID-19 в отдельных странах мира

№	Страна	Количество зараженных	Количество умерших	Количество выздоровевших
1	США	1 367 638	80 787	256 336
2	Испания	264 663	26 621	176 439
3	Великобритания	219 183	31 855	Нет данных
4	Италия	219 070	30 560	105 186
5	Россия	209 688	1 915	34 306
6	Франция	176 970	26 380	56 217
7	Германия	171 879	7 569	145 600
8	Бразилия	162 699	11 123	64 957
9	Турция	138 657	3 786	92 691
10	Иран	107 603	6 640	86 143
11	Китай	82 918	4 633	78 144
	Всего по миру:	4 181 218	283 876	1 493 490

Источник: по данным Worldometer (May 11, 2020, 05:33 GMT)

Пандемия COVID-19 стала серьезным вызовом для всего мирового сообщества, последствия которого могут иметь долгосрочный эффект для дальнейшего национального и мирового развития. Ситуация усугубляется отсутствием эффективных лекарств и универсальных методов лечения данной болезни, государства стали пересматривать

стратегии политических и дипломатических взаимоотношений.

В результате борьбы с эпидемией на первом плане можно наблюдать закладку фундамента будущего международного взаимодействия, этому послужило оказание разными странами медицинской, финансовой и гуманитарной помощи, сотрудничество специалистов в области медицины с целью создания вакцины и лекарств от инфекции.

В то же время при пандемии не изменилась общая картина взаимного недоверия ряда геополитических акторов, не прекратились военно-политические конфликты в «горячих точках» планеты.

Для многих государств серьезными испытаниями могут быть следующие факторы: снижение уровня экономической активности, рост безработицы и сокращение доходов определенной части населения, психологический дискомфорт, которые могут способствовать росту протестных настроений и проявлений социально-политической напряженности в пост пандемийный период.

В этих условиях государствам в рамках внутренней политики придется проводить баланс между мерами по стабилизации социально-экономической ситуации и оказанию помощи социально уязвимым слоям населения, вести контроль нелегальной миграции, решать вопросы среднего и малого бизнеса, трудового обеспечения и социальной защиты в пользу своих граждан и обеспечивать продовольственную и национальную безопасность. Свои экономические потери будут нести и государства, привлекающие квалифицированную и неквалифицированную рабочую силу из других стран.

Общим мировым трендом государств также стали увеличение роли и влияния государства в различных сферах, включая здравоохранение, социальное обеспечение, отдельные секторы экономики и обеспечение право порядка. В странах с сильным уровнем управления государство получает дополнительные возможности контроля над обществом. Страны с нелиберальной системой экономики и взаимоотношений государства и общества проходят серьезную проверку на прочность. К тому же вероятное стремление государства сохранить свои позиции, приобретенные в период пандемии, может встретить сопротивление со стороны общества и его институтов в пост пандемийный период.

Республика Казахстан, как и все государства, извлекает уроки из глобальной пандемии COVID-19, которая показала все проблемы, ранее считавшиеся несерьезными. Какой урок может извлечь Казахстан из глобальной пандемии вируса? Как эксперты оценивают подход Казахстана к борьбе с эпидемией коронавируса? Больше плюсов или минусов? На фоне многих мировых держав наша страна предприняла более решительные шаги, и это дало свои результаты.

Период чрезвычайного положения, объявленного и затем продленного Президентом Касым-Жомартом Токаевым, стало своего рода уроком на прочность для национальной экономики, социально-политической системы и простых человеческих отношений граждан многонационального Казахстана. Полагаем, что наше государство оказалось способным организовать сопротивление инфекционной агрессии, мобилизовать все политические институты и вовремя оказать социальную поддержку гражданам.

В период чрезвычайного положения выявились системные недостатки в виде формального исполнения ряда важных президентских поручений. Например, при закрытии таких больших мегаполисов, как Нур-Султан, Алматы и Шымкент, выявились изъяны в реализации Дорожных карт занятости и поддержки бизнеса в Акмолинской, Алматинской и Туркестанской областях. Десятки тысяч людей, живущих вблизи мегаполисов, остались без работы и заработков. Остро ощущались данные проблемы формального отношения местных исполнительных органов в реализации задачи создания новых рабочих мест в сельских районах регионов.

Программа «Цифровой Казахстан» не выдержала перехода к массовому онлайн

дистанционному обучению школьников и студентов. В условиях пандемии госорганы оказались не в состоянии гибко решать вопросы социального обеспечения нуждающихся граждан.

Ситуация карантинного стресса поставила новые вопросы к национальным системам образования и здравоохранения, обозначив важность их системного реформирования. Угроза эпидемии полностью не преодолена, опасность вируса всё ещё существует. Нам еще предстоит в полной мере извлечь уроки из пандемии -действий государства, его исполнительных органов, общественных институтов и персонально каждого гражданина. Сегодня в материалах СМИ и социальных сетях вырисовываются эскизы будущих исследований, направления научного осмысления предстоящих больших перемен в гражданском обществе и государствах. Возможно, острые впечатления периода пандемии во всем мире, плюсы и минусы COVID-19 станут предметом фундаментальных работ для научного сообщества, в особенности для молодых исследователей.

Полагаю, что перед политическим научным сообществом открывается бескрайнее поле возможностей исследования. Копившиеся на протяжении десятилетий изменения и дисбалансы переходят в другое качество, вирус стал катализатором изменения мирового порядка. Будущие сценарии неизвестны, а нынешние ситуации останутся в истории. Социально-политические и экономические последствия – не эпидемии, а совокупности процессов – предстоит выяснять молодым исследователям.

**С уважением, главный редактор,
доктор политических наук,
профессор ЕНУ им.Л.Н.Гумилева
Нуртазина Р.А.**

FTAMP 11.07.75

С.М. Абильдин,¹ М.К. Дюсембекова²

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
(*sayatabildin@mail.ru¹, maira.enu@mail.ru²*)

Еуразиялық кеңістіктегі интеграция факторлары

Аңдатпа. Мақалада интеграциялық процесс, ең алдымен, әлеуметтік-экономикалық салада өзара тәуелділік пен өзара толықтырудың жоғары деңгейін, тығыз мемлекетаралық және аймақшілік қатынастардың қажеттілігін сезінуді талап етеді деп қарастырылады. Еуразиялық аймақтағы интеграцияның бұл көрсеткіші соңғы онжылдықтар бойы бірнеше рет өзгеріп, алға ұмтылу кезеңдерімен, интеграциялық бастамалардан ауытқумен сипатталады. Тәуелсіз дамудың алғашқы он жылы ішінде әрбір жаңа тәуелсіз мемлекеттің саясатында нақты интеграциялық бағыттылығымен, тіпті, интеграциялық одақтарды қалыптастыруға тікелей қатысуға дейінгі ынтымақтастық деңгейіне ұмтылу атап өтілді. Бұдан басқа, пайда болған мемлекетаралық қайшылықтар аясында елдер ағымдағы жағдайды және ұлттық мүдделерді ескере отырып, өзара іс – қимыл нұсқаларын тұжырымдай отырып, олардың әлеуметтік-саяси жүйелерінің өзгеруінен және нарықтық қатынастарға көшуден туындаған ортақ проблемаларды еңсеру болып табылады.

Түйін сөздер: интеграция, еуразиялық кеңістік, интеграциялық комитет, парламентаралық ассамблея, мемлекетаралық кеңес.

DOI: <https://doi.org/10.32523/26-16-6887/2020-131-2-12-20>

Кіріспе. Еуразиялық аймақтың теңдесі жоқ геосаяси жағдайы ол үшін интеграциялық процестердің ерекше маңыздылығын тарихи түрде айқындап берді. Айта кету керек, бұл тарауда «еуразиялық кеңістік» термині «посткеңестік кеңістік» терминінің синонимі ретінде қарастырылады, зерттеу материалы КСРО ыдырауынан бастап және осы жүзжылдықтың бірінші онжылдығын қоса алғанда, жаңа тәуелсіз мемлекеттердің даму кезеңін хронологиялы түрде қамтитын болады. Осы кезеңде Еуразиялық кеңістіктегі жаңа тәуелсіз мемлекеттердің көпшілігі тұрақсыздық, қалыптасқан байланыстардың, өңірлік қатығыстардың бұзылу кезеңдерін бастан кешуде, бірақ сол немесе өзге дәрежеде және ұйымдық нысанда өңірлік интеграцияға қатысады. Қазақстан жетекші рөл атқаратын ТМД, ЕурАзЭҚ, ШЫҰ, ОАО, ҰҚШҰ шеңберінде болып жатқан интеграциялық үдерістер интеграцияның Еуразиялық моделін апробациялау нысаны болып табылады. Посткеңестік кеңістікте «интеграциялық алаңның» даму динамикасы мен факторларын кешенді зерттеу қажеттілігі осы процестерді талдау міндетімен байланысты.

Посткеңестік кеңістіктегі интеграциялық үдерістердің даму факторлары біздің ойымызша, орталықтандыру және ортадан тепкіш, яғни интеграциялаушы және дезинтеграциялаушы факторлардың эволюциясымен анықталған.

2003 жылдың желтоқсанында ұйымға БҰҰ Бас Ассамблеясында бақылаушы мәртебесі берілді. Бұл Халықаралық экономикалық ұйым мүше елдердің ортақ нарығын қалыптастыру мақсатында құрылды: Белоруссия, Қазақстан, Қырғызстан, Ресей және Тәжікстан. 2006 жылы ЕурАзЭҚ-қа қосылған Өзбекстан 2008 жылы ұйымға мүшелігін тоқтатып, іс жүзінде тоқтатты. Бақылаушылар Армения, Молдавия және Украина болды.

РФ Президенті В. Путин атап өткендей, Еуразиялық экономикалық қоғамдастықты құру кезінде интеграцияны азаматтар мен бизнес үшін түсінікті, тартымды, ағымдағы саяси және кез келген басқа конъюнктураның құлдырауына байланысты емес тұрақты және ұзақ мерзімді жобаға айналдыру туралы сөз қозғалды [1].

ЕурАзЭҚ-тың ТМД-дан негізгі ерекшелігі билікті үлкен үйлестіру болып табылады. ЕурАзЭҚ шеңберіндегі елдердің мемлекетаралық өзара іс-қимылы Мемлекетаралық Кеңес, Интеграциялық Комитет, Парламентаралық Ассамблея, Қоғамдастық Соты, Кеден одағының комиссиясы арқылы жүзеге асырылады. Бұдан басқа, ЕурАзЭҚ-та мемлекетаралық кеңестің шешімі бойынша қоғамдастықтан шығаруға дейін міндеттемелерді бұзғаны үшін неғұрлым қатаң санкциялар жүйесі құрылған.

Еуразиялық экономикалық қоғамдастықтың жоғары органы - мемлекетаралық кеңес, оның құрамына қоғамдастық мемлекеттері мен үкіметтерінің басшылары кірген, неғұрлым нақты құқықшығармашылық құзыреттілік берілген. Негізгі атқарушы орган - Еуразиялық экономикалық қоғамдастықтың тұрақты жұмыс істейтін органы Интеграциялық комитет. Оның құрамына ЕурАзЭҚ мемлекеттері үкімет басшыларының орынбасарлары кірді. Интеграциялық Комитеттің негізгі міндеттері - ЕурАзЭҚ органдарының өзара іс-қимылын қамтамасыз ету. Интеграциялық Комитетте шешімдер үштен екі көпшілік дауыспен қабылданды. Интеграциялық Комитетте шешімдер қабылдау кезінде дауыс саны әрбір елдің қоғамдастық бюджетіне жарнасына сәйкес келді: Ресей — 40 дауыс; Белоруссия — 15 дауыс; Қазақстан — 15 дауыс; Қырғызстан – 7,5 дауыс; Тәжікстан — 7,5 дауыс. Шешім консенсус негізінде қабылданды.

- Ұлттық заңнаманы үйлестіру және оны ЕурАзЭҚ шеңберінде жасалған шарттарға сәйкес келтіру мәселелерін қараған Парламентаралық ассамблея парламенттік ынтымақтастық органы болып табылады.

Кеден одағы шеңберінде қол қойылған «бестіктер» және интеграцияның мақсаттары мен міндеттерін анықтаған құжаттардың жалпы бір кемшілігі - оларды іске асырудың ұйымдық-құқықтық тетігінің әлсіздігі болды. Еуразиялық экономикалық қоғамдастықты құру туралы қол қойылған шарт осы кемшілікті еңсеруге тиіс.

Алайда, қоғамдастық бірқатар сәттерге, оның ішінде, оған қатысушылар арасындағы жиі келіспеушіліктер, құқықтық нормаларды, ЕурАзЭҚ өзі қабылдаған шешімдерге қатысты елемеу салдарынан экономикалық ынтымақтастықтың тиімділігіне қол жеткізілмеді. Іс жүзінде интеграцияны азаматтар мен бизнес үшін түсінікті, тартымды, ағымдағы саяси және кез келген басқа конъюнктураның құлдырауына байланысты емес, тұрақты және ұзақ мерзімді жобаға айналдыру туралы сөз болды. 2000 жылы ЕурАзЭҚ құру кезінде дәл осындай міндет қойылды. Сайып келгенде, тығыз, өзара тиімді ынтымақтастықтың логикасы, стратегиялық ұлттық мүдделердің ортақтығын түсіну терең интеграцияға дайындалған мемлекеттер - Ресей, Беларусь және Қазақстан құрамында Кеден одағын құруға алып келді.

2006 жылғы 16 тамызда ЕурАзЭҚ-қа мүше мемлекеттер басшыларының кездесуінде ЕурАзЭҚ шеңберінде үш мемлекет — Белоруссия, Қазақстан және Ресей Кеден одағын (КО) қалыптастыру туралы шешім қабылданды. 1995 жылы құрылған Кеден одағы негізінде ЕурАзЭҚ-тың өзі пайда болғанын еске түсіруге болады.

2006 жылы Еуразиялық даму банкін (ЕАДБ) және ЕурАзЭҚ Дағдарысқа қарсы қорын құру жеке атап өтпейтін маңызды кезең болып табылады.

Көп деңгейлі және әртүрлі жылдамдықты интеграция модельдерінің қисынды жалғасы мемлекеттердің жетекші тобының құрамында интеграциялық процестің локомотивін қалыптастыруды көздейтін «қатты ядро» тұжырымдамасы болып табылады. «Қатты ядро» кез келген мүше мемлекеттің қосылуы үшін ашық болып табылады. Бұл схема екі деңгейді көздейді. Бірінші, ең тар, көшбасшы елдерді біріктіреді. Екіншісі, интеграциялық топқа қосылғысы келетін мемлекеттерді қамтиды. Осыған орай, «қатты ядроға» кіретін елдер интеграциялық үдерісті бағыттады және қатысушы елдердің өзара іс-қимыл саясатын қалыптастырады.

Осылайша, еуразиялық кеңістіктегі интеграция динамикадағы процесс ретінде қаралғаны туралы айта келе, ол қатысушылардың саны көп және саны аз формалды,

бірақ айтарлықтай мазмұнды және міндеттейтін бірлестіктерден қозғалыс логикасы бойынша дамып келе жатқанын атап өткен орынды. 2015 жылы ЕАЭО құру Еуразиялық аймақ елдерінің экономикаларын нақты біріктіру процесін айтарлықтай жеделдетті. Айта кету керек, еуразиялық интеграция идеяларын алғаш рет Қазақстанның Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаев ұсынған болатын. Ол «қатты интеграциялық ядро»идеясының негізгі авторы болып саналады. Жоба авторының ойынша, ТМД шеңберінде «қатты ядросы» бар жаңа интеграциялық бірлестікті құру пайдасына басты дәлелдер:

- өңірде тұрақтылық пен қауіпсіздік белдеуін құру;
- саяси эволюцияның болжамдық деңгейін арттыру;
- посткеңестік кеңістіктің бақылануы;
- ықтимал қақтығыстардың алдын алу және реттеу;
- ТМД құрамында барлық мемлекеттерді сақтауға ұмтылудан бас тарту. [1]

Сондықтан 2000 жылдың 10 қазанында Беларусь, Қазақстан, Қырғызстан, Ресей және Тәжікстан мемлекеттерінің басшылары Еуразиялық экономикалық қоғамдастық құру туралы мәлімдеме жасады.

Еуразиялық экономикалық қоғамдастықтың басты ерекшелігі: ол өз алдына интеграцияны кезең-кезеңмен тереңдету және әрбір кезеңді толық жүзеге асыру міндетін қойды. Мысалы, 2006 жылы Еуразиялық экономикалық қоғамдастық шеңберінде интеграцияның бірінші кезеңі – еркін сауда аймағының жұмысы толық көлемде іске асырылды. Интеграцияның осы кезеңін іске асыру ЕурАзЭҚ-қа 2008 жылға қарай экономикалық дамудың негізгі параметрлері бойынша әлемнің жетекші халықаралық бірлестіктеріне жақындауға мүмкіндік берді. Ынтымақтастықтың бұл үлгісі қатысушы елдердің интеграция кезеңдері арасындағы қашықтықты барынша азайтуға ұмтылысын көрсетеді. Келесі кезең көпжақты және екіжақты тәсілдер негізінде Кедендік Одақ құруды көздеді. Тағы бір ерекшелігі: қосылуға тілек білдірген елдер үшін мұндай елдер ЕурАзЭҚ-тың нормативтік базасына бейімделуі үшін преференциялар туралы келісімдерге қол қою жолымен кезең-кезеңмен өтуді іске асыру.

ЕурАзЭҚ шеңберіндегі интеграция факторлары:

- сауда-экономикалық қатынастарды ұлғайту.
- инвестициялық белсенділік,
- еңбек көші-қонының өсуі.

Іс жүзінде, әңгіме интеграцияны тереңдету және енді Еуразиялық экономикалық қоғамдастық шеңберінде «жаңа, неғұрлым тар және неғұрлым қатты «ядро»күру жөніндегі одан арғы эволюция туралы болып отыр. Осылайша, ТМД шеңберінде интеграциялық бірлестіктердің құрылымдық «матрешка» қалыптасуда (ТМД - ЕурАзЭҚ-Кедендік одақ).

Сонымен қатар, ядродан (Беларусь, Қазақстан және Ресей) және перифериядан (Қырғызстан және Тәжікстан) тұратын Еуразиялық экономикалық қоғамдастықтарды құру мен жұмыс істеуінің сөзсіз артықшылықтарына қарамастан, онда «қатты ядроның»мәндік және құрылымдық ерекшелігімен байланысты гуманитарлық, әлеуметтік-экономикалық, сондай-ақ, саяси аспектілерге қатысты көптеген кемшіліктері бар.

Біріншіден, экономикалық және саяси саланың әртүрлі даму деңгейіне, сондай-ақ «ядро» және «периферия» мемлекеттерінің экономика мен саясаттың барлық салаларын терең өзара үйлестіруге әзірлігі жағдайына байланысты, Еуразиялық экономикалық қоғамдастық қызметінің нақты тәжірибесінде сапалы интеграциялық бірлестікті қалыптастыру мәселелерін іске асыруда көптеген қиындықтар байқалуда.

Екіншіден, ЕурАзЭҚ-қа мүше мемлекеттердің көшбасшылары арасындағы саяси жағдай мен қарым-қатынастар да әрдайым бір мағыналы және жылы емес. Бұл ретте, таза саяси уәждерден басқа (әзірше уағдаластыққа қол жеткізілетін), энергия ресурстарын жеткізу шарттарына (ең алдымен, ЕурАзЭҚ - та бақылаушы болып табылатын Беларусь пен Украина), сондай-ақ, экономикалық көмек көрсетуге (несиелер) (Қырғызстан мен

Тәжікстан) байланысты экономикалық сипаттағы көптеген проблемалар бар.

Егер Еуразиялық экономикалық қоғамдастықтың «өзегін» күшейту туралы айтатын болсақ, экономикалық тұрғыдан да, әскери-саяси тұрғыдан да, сондай-ақ менталитет пен халықтар мәдениетінің тарихи жақындығын ескере отырып, Украинаның ЕурАзЭЖ құрамына қосылуы мүмкін. Бұл жаңартылған қоғамдастықтың сандық және сапалық көрсеткіштерін жақсартудың қуатты серпін берер еді. Алайда, Украинаның саяси бағыты басқа халықаралық бірлестік - Еуропалық Одақ жағына бағытталған.

ЕурАзЭЖ-қа қатысушы елдер ішкі аймақтық сауданың, инвестициялардың және өндірістік кооперацияның қолайлы өсуіне қол жеткізе алмады. Сонымен қатар, бұл тиімді Еуразиялық аймақтың пайда болу алғышарттарын қамтамасыз етуге тиіс экономикалық байланыстардың осындай қуатын қалыптастыру болып табылады.

Мемлекеттің экономикалық өсу үшін жаңа ресурстарды іздеуге мәжбүрлеген 2008-2009 ж.ж. әлемдік қаржы дағдарысы кезеңінде интеграциялық процестер күшейтуге жаңа серпін алды. Атап айтқанда, 2009 жылдың желтоқсанында Қазақстанда Кеден одағына мүше мемлекеттердің басшылары Белоруссия, Қазақстан және Ресейдің Бірыңғай экономикалық кеңістігін қалыптастыру жөніндегі іс-қимыл жоспарын бекіту туралы шешім қабылдайды. КО «үштік» 2012 жылдың қаңтарынан бастап БЭЖ құру туралы келісті. Бірыңғай экономикалық кеңістікті құру туралы осы шешімді жүзеге асыру тым баяу, көптеген кедергілерді еңсеріп, жүріп жатыр, бірақ басты міндеттерді шеше алмады: БЭЖ форматында кедендік және салық саясатын біріздендіру. КО мен БЭЖ-тің «үштігін» құрудың нәтижесі ЕурАзЭЖ өз тарихының соңғы бес жылында сақталып отырған институционалдық құрылымдардың күшімен одан әрі ықпалдасу бойынша көптеген құқықтық актілер мен ұсыныстарды шығарады, бірақ бұл шешімдердің практикалық нәтижелері жоқ және жалпы, одақтың саясатқа нақты әсері жоқ. 2011 жылдың қараша айында «үштік» Еуразиялық экономикалық интеграция туралы Декларацияға қол қойды, онда 2012 жылдың 1 қаңтарынан бастап 2015 жылға қарай Еуразиялық экономикалық одақ құру мақсатында Бірыңғай экономикалық кеңістікке көшу жүзеге асырылатыны айтылған. ЕАЭО құру туралы шартқа 2014 жылғы мамырда Астанада қол қойылды (2015 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне енді). Шетелдік сарапшылардың бағалауынша, ЕАЭО мақсаттары өте өршіл және көп жағдайда Еуроодақтың да көздегендерімен салыстыруға болады [2].

Осы шартқа қол қойған елдер Еуразиялық экономикалық одақтың іске қосылуымен еуразиялық кеңістіктегі интеграцияны тереңдетуге бағытталған. Бұл игерілген кезеңдермен (ЕурАзЭЖ форматындағы еркін сауда аймағы және «үштік» форматындағы Кеден одағының одан кейінгі кезеңі) салыстырғанда интеграцияның неғұрлым жоғары деңгейін (тауарлардың, қызметтердің, капиталдың және еңбек ресурстарының еркін қозғалысы бар жалпы нарық - «төрт еркіндік») және бірыңғай экономикалық саясат жүргізумен экономикалық одақ) білдіреді.

Өңірлік интеграциялық құрылым – Еуразиялық экономикалық одақтың жұмыс істей бастауына байланысты Ресей, Беларусь, Қазақстан, Тәжікстан және Қырғызстан Президенттері 2014 жылғы 10 қазанда Минскіде ЕурАзЭЖ – ты жою туралы шартқа қол қойды.

Осылайша, ТМД, ЕурАзЭЖ, одақтық мемлекет, Орталық Азия ынтымақтастығы шеңберіндегі ынтымақтастықтың жинақталған тәжірибесі және экономикадағы, саясаттағы, ғылым мен мәдениеттегі тығыз интеграциялық байланыстар интеграцияның осы сатысына теңдесі жоқ қысқа мерзімде – онжылдықтан сәл артық көшуге мүмкіндік берді. ЕурАзЭЖ шеңберінде жасалған келісімдер мен басқа да құжаттардың басым бөлігін іске асыруды жалғастыру жоспарланып отыр.

Қытайдың әлемдік күш орталықтарының бірінің шектес аумағында болуы, оның диалогқа және стратегиялық әріптестікке ұмтылуы, ынтымақтастықтың қытайлық әлеуетін тарта отырып, қосымша серпін алатын жаңа Тәуелсіз Мемлекеттер экономикасын жаңғырту

мүмкіндігі 2001 жылы Шанхай Ынтымақтастық Ұйымын (ШЫҰ) құруға негіз болды. ТМД шегінен шығатын интеграциялық құрылымның мүшелері Ресей, Қытай, Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан және Өзбекстан болды. ТМД елдері мен Қытайдың Бір ұйымына бірігу туралы шешім қарапайым емес және қарсы барлық дәлелдерді ескерді. Көп халқы бар және халықтың тұрақты өсуі бар державаның жаңа аумақтарды игеруге әрдайым объективті түрде мүдделі екені анық. Бұл ретте ҚХР-ның әскери қуаты оны посткеңестік кеңістікте пайдалану мүмкіндіктерінің резонансты қауіптенуіне алып келді. Геосаяси шындықты негізге ала отырып, ШЫҰ-ның негізгі міндеті бұрынғысынша өз қызметін атқаратын ТМД елдері арасындағы ұжымдық қауіпсіздік туралы шартты (БЖК) ауыстыру емес, ұжымдық күш-жігермен жалпы өңірлік мүдделерді қорғау және ілгерілетуге мүмкіндік жасау деп жарияланды. ШЫҰ құрылымы қосымшада берілген.

1996 жылы интеграциялық шаралардың кең ауқымын көздейтін Беларусь пен Ресей одағы туралы шарт жасалды. Экономикалық ынтымақтастықтан басқа, ол екі елде алған дипломдарды мойындау, білім алу, жұмысқа орналасу кезінде азаматтардың құқықтарын теңестіру, әлеуметтік қамсыздандыру нормаларын жақындату және т. б. атап өтті.

Ресей Беларусьпен 1999 жылдан бастап 2012 жылға дейін берілген субсидиялардың, дотациялар мен преференциялардың жиынтық көлемі 72 млрд [3].

Алайда, терең және қарқынды интеграциялық процестер үшін шартсыз алғышарттардың болуына қарамастан, олар объективті және субъективті кедергілерге, ең алдымен, ресейлік саяси элитаның ықпалды бөлігінің Белоруссиямен идеологиялық пайымдаулар бойынша ықпалдасуға қарсы тұрумен бетпе-бет келеді.

Ресей мен Беларусьтің одақтас мемлекеті-бұл кезең-кезеңімен бірыңғай саяси, экономикалық, әскери, кедендік, валюталық, заңдық, гуманитарлық, мәдени кеңістікті ұйымдастыратын екі ел арасындағы саяси жоба. Ресей мен Беларусь одағын құру туралы шартқа 1997 жылғы 2 сәуірде гуманитарлық, экономикалық және әскери кеңістікті біріктіру үшін бұрын (1996 жылғы 2 сәуірде) құрылған Белоруссия мен Ресей қоғамдастығының базасында қол қойылды. 1998 жылғы 25 желтоқсанда Одақты күшейткен саяси, экономикалық және әлеуметтік салада неғұрлым тығыз интеграцияны жүргізуге мүмкіндік беретін бірқатар келісімдерге қол қойылды. Саяси тұрғыдан қазіргі уақытта одақтас мемлекеттің конституциялық актісінде бекітілуі тиіс Ресей мен Белоруссияның егемендігі мен халықаралық құқық субъектілігін сақтау негізінде одақтас мемлекеттің саяси құрылымының оңтайлы моделін әзірлеу жалғасуда.

Беларусь Президенті А.Г.Лукашенконың айтуынша, Ресей мен Белоруссияның интеграциялық жобаларының негізі экономикалық ынтымақтастық болып табылады. Сондықтан Ресей-Беларусь қатынастарындағы басты екпін Бірыңғай экономикалық кеңістікті қалыптастыруға, Ресей мен Белоруссияның заңнамаларын, салық және кеден режимдерін одан әрі біріздендіруді қамтамасыз етуге, энергетикалық және көлік жүйелерін, отын саласының инфрақұрылымын біріктіруге сақталады. Бүгінгі күні одақтас мемлекетте көптеген бағыттар бойынша не оны құру туралы 1999 жылғы 8 желтоқсандағы Шартпен қойылған міндеттерге қол жеткіздік, не біз бірыңғай валюта, одақтас мемлекет Парламентін қалыптастыру сияқты шешілмейтін проблемалардың тұйығына тірелдік. Бұл жерде таңқаларлық ештеңе жоқ - интеграция тереңірек болған сайын, оның дамуы бойынша тұрған міндеттер соғұрлым қиын. Бүгінгі таңда негізгі мәселелердің бірі өзара саудадағы барлық алулар мен шектеулерді іс жүзінде алып тастау болып табылады. Одақтық мемлекет шеңберінде бүгінде әңгіме саудадағы кедергілер туралы емес, тарифтік немесе тарифтік емес қорғау шаралары, тұтынушылар мен өндірушілерге мемлекеттік субсидиялар және т.б. туралы емес, бюджеттік инвестицияларды қоса алғанда, ұлттық режимді толық көлемде өзара ұсыну туралы болып отыр.

Интеграциялық ынтымақтастықты тереңдету жалпы сыртқы экономикалық конъюнктураның жақсаруы аясында көлемі 15 млрд. АҚШ.? Ынтымақтастықтың негізгі

бағыттарының бірі валюталық интеграция саласындағы іс-шараларды іске асыру болды. Дегенмен, тараптар Ресей Федерациясының рублін Беларусь аумағында жалғыз заңды төлем құралы ретінде енгізу мерзімдері туралы қол жеткізілген уағдаластықтарды әлі күнге дейін жүзеге асыра алмайды.

Интеграциялық құрылысты іске асыру барысында уақытша және жүйелі сипаттағы проблемалар сөзсіз туындайды. Біріншісі, әдетте, баға белгілеу және тең құқылы бәсекелестік мәселелерін қоса алғанда, тиісті құқықтық базаның, келісілген, ашық, ведомстволық мүдделерге ұшырамаған ынтымақтастық тетіктерінің жоқтығынан шешіліп, көбінесе жиі туындайды. Жүйелік сипаттағы проблемалар экономикалардың үлгілеріндегі айырмашылықтарды «тегістеу», тауарлардың бір-бірінің нарықтарына қол жеткізуінің тең мүмкіндіктерін жасау, ең кең түсініктегі қолайлы бәсекелестік орта және т.б. сияқты қағидаттық мәселелерді шешумен байланысты.

Одақтық мемлекетті құру туралы шарттың мақсаттарының бірі-Бірыңғай экономикалық кеңістікті қалыптастыру. Ал заңнаманы үйлестіру мен біріздендіру оған қол жеткізудің құралдары болып табылады. Осы бағытта көптеген жұмыстар атқарылды, одақтас мемлекетте еңбек, әлеуметтік қорғау, білім беру, денсаулық сақтау және т.б. сияқты өмірдің негізгі салаларында азаматтардың тең құқықтары қамтамасыз етілген, Мысалы, азаматтық, еңбек, тұтастай алғанда үйлестірілген, яғни оларда құқықтық реттеуге ұқсас тәсілдер бекітілген. Заңнаманы жақындастыру процесінде еуразиялық интеграция үлкен рөл атқарды [4]. Жоғарыда аталған өңірлік бірлестіктердің барлығына тән ерекше «имплементациялық алшақтыққа» назар аударғым келеді. Топтар форматындағы өз міндеттемелерін келіскеніне қарамастан, олардың қатысушылары өз міндеттемелерін жүйелі түрде елемейді.

Интеграциялық үдерістердің серпіні көп жағдайда елдердің бір-біріне географиялық жақындығымен айқындалады және көршілес мемлекеттер арасында, оның ішінде, шекара маңындағы ынтымақтастық негізінде неғұрлым қарқынды байланыстар қалыптасады, бұл посткеңестік кеңістіктегі интеграция үшін елеулі оң фактор болып табылады.

Еуразиялық интеграция динамикасында елдердің экономикалық дамуы мен өзара тәуелділігінің ауқымды асимметриясы маңызды рөл атқарады. Осы тұрғыдан алғанда, бір қарағанда, посткеңестік интеграциялық жобаның сәтсіз тәжірибесі (көп жағдайда оған қатысқан елдердің әртүрлілігімен және олардың қарама-қайшы мүдделерін келісу проблемаларымен байланысты) күмәнді «еуразиялық» интеграция идеясын білдіреді. Белгілі болғандай, экономикалық және саяси тұрғыдан бір-бірінен ерекшеленетін ойыншылардың санының өсуі оған көмектескеннен гөрі интеграцияға кедергі келтіреді. Алайда, жағдай неғұрлым күрделі болып табылады, әрі интеграцияның Еуразиялық форматы белгілі бір макроөңірлердегі интеграцияға қатысты неғұрлым қолайлы болуы мүмкін. Біріншіден, үлкен кеңістік шеңберінде экономикалық саясатты келісу шығасыларымен бірге ірі нарықтардан қайтарым да өсуде. Тиісінше, қосымша серіктестерді тарту ортақ кеңістікті неғұрлым тартымды ете алады. Екіншіден, құрылым неғұрлым күрделі болса, соғұрлым өзара кертпелердің, ымыралардың және тежеу механизмдерінің конфигурацияларын табуға болады. Бұл екі жақты монополия мен биліктің асимметриясына жақын, посткеңестік кеңістікте да, сондай-ақ қатысушылардың шектеулі саны бар Еуразия аймақтарының өзара іс-қимылы үшін де аса маңызды.

Ұсынымдық сипатқа ие бірлескен шаралармен шектелген және өзара іс-қимыл жасау жолдары бойынша нақты қадамдарға әрдайым іске асырылмайтын интеграция институттарының функциялары да бірте-бірте өзгеріп отырады. Еуразиялық интеграцияның эволюциясы мысалында жаңа Тәуелсіз Мемлекеттер құрылғаннан кейінгі алғашқы екі онжылдықта оның біртіндеп институционалдық өзгеруін байқауға болады. Алайда, ТМД мысалында органдардың тармақталған жүйесін, яғни кең институционалдық базаны құру ұйымның тиімді жұмысы үшін әрқашан жеткілікті емес деген қорытынды жасауға болады.

Интеграциялық топтардың эволюциясы ынтымақтастықты неғұрлым тиімді тереңдетуге мүмкіндік беретін ұлттықтан жоғары құрылымдарды құру қажеттілігін ұғынуға итермелейді. Осылайша, ынтымақтастық тиімділігіне ықпалдасу институттарының сапасы әсер етеді.

Біздің ойымызша, ықпалдасудың жетекші параметрі талданған бірқатар факторларының маңыздылығы интеграция идеясына тұрақты бейілділік болып табылады. Интеграциялық топтың табыстылығының маңызды критерийлерінің бірі-интеграция процесінің құндылықты өлшемінің негізінде жатқан ортақ бірегейліктің болуы (жалпы құндылықтар, «еуропалық идеяға» ұқсас жалпы идея). Бұл, біздің ойымызша, қоғамның кең топтары, соның ішінде, элит ішіндегі топтар үшін интеграциялық трендтердің тартымдылығын түсіндіреді. Бұл ретте интеграциялық бірлестік қатысушыларының саяси элиталары тарапынан ұлттық және ұлттықтан жоғары мүдделердің арақатынасын қабылдау өзгеріссіз қалып қоймайтынын, бір жағынан, халықаралық аренадағы күштердің өзгеруімен, екінші жағынан - ішкі саяси процестермен анықталатын динамика жағдайында екенін ескеру қажет.

Сонымен қатар, ҚР Президенті М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінің профессор-оқытушылар құрамы алдында сөз сөйледі. М.В. Ломоносов 1994 жылдың 29 наурызында еуразиялық идея посткеңестік кеңістіктегі интеграциялық практиканың саяси және идеологиялық іргетасы ретінде бастама болды. Қазақстан Тұңғыш Президенті «енді тәуелсіздік жағдайында барлығының тең құқығын мойындай отырып, әрбір мемлекеттің егемендігі мен тәуелсіздігін құрметтей отырып, мүлдем жаңа бірлестік құруға болар еді», - деп атап өтті. [5]

Н.Ә. Назарбаевтың ерекше еңбегі Еуразиялық теорияны саяси тәжірибе есебінен күшейте алды, сол арқылы Еуразиялық тұжырымдаманы өміршең әрі тиімді жасады [6].

Қорытынды. Сонымен қатар, интеграциялық процесс, ең алдымен, әлеуметтік-экономикалық салада өзара тәуелділік пен өзара толықтырудың жоғары деңгейін, тығыз мемлекетаралық және аймақшілік қарым-қатынастардың қажеттілігін сезінуді талап етеді. Еуразиялық аймақтағы интеграцияның бұл көрсеткіші соңғы онжылдықтар бойы бірнеше рет өзгеріп, алға ұмтылу кезеңдерімен, интеграциялық бастамалардан ауытқумен сипатталады. Тәуелсіз дамудың алғашқы он жылы ішінде әрбір жаңа тәуелсіз мемлекеттің саясатында нақты интеграциялық бағыттылығымен, тіпті, интеграциялық одақтарды қалыптастыруға тікелей қатысуға дейінгі ынтымақтастық деңгейіне ұмтылу атап өтілді. Бұдан басқа, пайда болған мемлекетаралық қайшылықтар аясында елдер ағымдағы жағдайды және ұлттық мүдделерді ескере отырып, өзара іс-қимыл нұсқаларын тұжырымдай отырып, олардың әлеуметтік-саяси жүйелерінің өзгеруінен және нарықтық қатынастарға көшуден туындаған ортақ проблемаларды еңсеру үшін төленді.

Осылайша Еуразиялық кеңістікте МГМ өзара іс-қимылдың әртүрлі форматтарын таңдады, олар экономикалардың құрылымына, өзара іс-қимыл жасайтын Тараптардың салыстырмалы артықшылықтары мен мүдделеріне байланысты.

Әдебиеттер тізімі

1. Устав Содружества Независимых Государств (Минск, 22 января 1993 г.)// Бюллетень международных договоров. - 1994. - № 1. - С. 2.
2. Особенности современных интеграционных процессов на постсоветском пространстве. - URL: <https://interaffairs.ru/news/show/19401> (дата обращения: 30.02.2020)
3. Суздальцев А. Россия платит Белоруссии за единство?// Аргументы и факты. - 2013. - №18.
4. Мясникович М. Форум регионов стал эффективной площадкой для диалога по вопросам интеграции и межрегионального сотрудничества. - URL: <http://www.belta.by/> (дата обращения: 30.02.2020)

5. Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев. Стратегия вечной дружбы. Казахстана - Россия. М, - 2000. - С. 266-267.
6. Евразийские инициативы Н.А. Назарбаева: история, состояние и перспективы: научнофондовый сборник / Под науч. Ред. С.Т. Нураханова. – Нур-Султан: Музей Первого Президента Республики Казахстан, - 2014. – 204 с., цит. с 16.

С.М. Абильдин, М.К. Дюсембекова

Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Факторы интеграции на евразийском пространстве

Аннотация. В статье утверждается мысль, что интеграционный процесс требует высокой степени взаимозависимости и взаимодополняемости, прежде всего в социально-экономической сфере, осознания необходимости тесных межгосударственных и внутрирегиональных отношений. Этот показатель интеграции в евразийском регионе на протяжении последних десятилетий неоднократно менялся, характеризуясь то периодами забегания вперед, то отходом от интеграционных инициатив. В течение первых десяти лет независимого развития в политике каждого из новых независимых государств было отмечено стремление к уровню сотрудничества с четкой интеграционной направленностью, вплоть до непосредственного участия в формировании интеграционных союзов. Более того, на фоне возникавших межгосударственных противоречий, страны сплачивались для преодоления общих проблем, вызванных трансформацией их социально-политических систем и переходом к рыночным отношениям, формулируя варианты взаимодействия с учетом текущей ситуации и национальных интересов.

Ключевые слова: интеграция, евразийское пространство, Интеграционный комитет, Межпарламентская ассамблея, Межгосударственный совет.

S.M. Abildin, M.K. Dyussebekova

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Factors of integration in the Eurasian space

Abstract. The article considers that the integration process requires a high degree of interdependence and complementarity, primarily in the socio-economic sphere, awareness of the need for close inter-state and intra-regional relations. This indicator of integration in the Eurasian region has repeatedly changed over the past decades, characterized by periods of getting ahead of themselves, or moving away from integration initiatives. During the first ten years of independent development, the policy of each of the newly independent States was marked by a desire for a level of cooperation with a clear integration orientation, up to direct participation in the formation of integration unions. Moreover, against the background of emerging inter-state contradictions, countries rallied to overcome common problems caused by the transformation of their socio – political systems and the transition to market relations, formulating options for interaction taking into account the current situation and national interests.

Keywords: Integration, Eurasian space, Integration Committee, inter-parliamentary Assembly, interstate Council.

References

1. Ustav Sodruzhestva Nezavisimykh Gosudarstv (Minsk, 22 yanvarya 1993 g.) [Charter of the Commonwealth of Independent States (Minsk, January 22, 1993)], Byulleten› mezhdunarodnykh

- dogovorov [Bulletin of international treaties]. 1994. № 1. P. 2.
2. Osobennosti sovremennyh integracionnyh processov na postsovetskom prostranstve. [Features of modern integration processes in the post-Soviet space]. - Available at: <https://interaffairs.ru/news/show/19401> (Accessed: 30.02.2020)
3. Suzdal'tsev A. Rossiya platit Belorussii za yedinstvo? [Russia pays Belarus for unity?], Argumenty i fakty [Arguments and facts]. 2013. №18.
4. Myasnikov M. Forum regionov stal effektivnoj ploshchadkoj dlya dialoga po voprosam integracii i mezhregional'nogo sotrudnichestva [The forum of regions has become an effective platform for dialogue on integration and interregional cooperation]. - Available at: <http://www.belta.by/> (Accessed: 30.02.2020)
5. Prezident Kazahstana Nursultan Nazarbaev. Strategiya vечноj družby. Kazahstana [President Of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev. Strategy of eternal friendship of Kazakhstan] (Russia. Moscow, 2000, p. 266-267).
6. Evrazijskie iniciativy N.A. Nazarbaeva: istoriya, sostoyanie i perspektivy: nauchnofondovyy sbornik [Eurasian initiatives of N. A. Nazarbayev: history, state and prospects: scientific and stock collection], Pod nauch. Red. S.T. Nurakhanova [Edited by S. T. Nurakhanov.] (Nur-Sultan: Muzej Pervogo Prezidenta Respubliki Kazahstan, 2014, p.204, cit. p.16).

Сведения об авторах:

Абильдин С.М. – докторант PhD 1 курса специальности «Политология» ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Нур-Султан, Казахстан.

Дюсембекова М.К. – к.полит.н., доцент кафедры политологии ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Нур-Султан, Казахстан.

Abildin S.M. - 1st year PhD student of the specialty «Political Sciences», L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan.

Dyussembekova M.K.- Candidate of Political Sciences, Associate Professor of Political Sciences, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan.